

співвідношенням світу і людини. У дусі екзистенціалізму К. Ясперс висвітлює комунікацію як спосіб людської самореалізації; як архепісьма – М. Дерріда; як теорії знаків – Е. Гуссерль. Л. Вітгенштейн вважав комунікативний зв'язок формою життя.

Отже, на наш погляд, усі перераховані теорії та підходи до комунікації роблять очевидним той факт, що феномен комунікації є настільки широким і багатограним, що досягнути його повністю є завданням досить віддаленої перспективи.

Список літератури

1. Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского. – М.: Художественная литература, 1972. – 176 с.
2. Витгенштейн Л. Философские работы. Часть 1. – М.: Гнозис, 1994. – 612 с.
3. Гнатишак Г. Т. Проблема комунікативного виміру буття людини у німецькій філософії ХХ століття. Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. – Львів: – 2008. – 18 с.

4. Деррида Ж. Страсти // Socio-Logos'96. Альманах Російсько-французького центра соціологічних досліджень Російської АН. М.: Socio-Logos'96, 1996. – С. 257-302.

5. Лич Эдмунд. Культура и коммуникация: Логика взаимосвязи символов. К использованию структурного анализа в социальной антропологии. – М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2001. – 142 с.

6. Назарчук А.В. Теория коммуникации в современной философии. – М.: Прогресс-Традиция, 2009. – 320 с.

7. Назарчук А.В. О влиянии книгопечатания на развитие протестантизма в Европе // Новая и Новейшая история. – 2006. – №3. – С. 79-90.

8. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер. – 2001. – 656 с.

9. Weaver W. The mathematics of communications // Communication and culture. – New York etc., 1966. – P.17-18.

С.Н. Ищук

ФИЛОСОФИЯ КОММУНИКАЦИИ: АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ ПАРАДИГМ

В статье анализируются наиболее известные подходы к определению понятия «коммуникация». Обосновываются мысль про парадигмальную поливариантность современной философии коммуникации.

S. Ischuk

PHILOSOPHY OF COMMUNICATION: ANALYSIS OF THE BASIC PARADIGMS

The best known approaches to the definition of communication are analyzed in the article. The idea of a paradigmatic multivariate approach to the philosophy of communication is grounded.

УДК 323.28:327

Т.А. Пода, асистент

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

У статті здійснюється соціально-філософське дослідження сутності міжнародних відносин, їх трансформації на сучасному етапі, аналізуються основні парадигми дослідження природи та характеру міжнародних відносин.

Вступ

Сучасний стан філософської рефлексії неможливо уявити без аналізу динаміки та перспектив розвитку міжнародних відносин, адже останні визначають не лише рівень та якість життя окремих країн і народів, а й детермінують саме існування людства. Особливо важливим аналіз міжнародних відносин та тенденцій і стратегій їхнього розвитку стає під впливом таких чинників, як глобалізація та інформатизація суспільства, що накладаються на трагедії й катастрофи минулого століття, від багатьох з яких людство не може оговтатися і сьогодні.

Кінець минулого – початок теперішнього століття можна назвати переломним моментом людської цивілізації, оскільки в цей період загострилися питання майбутнього людської цивілізації, актуалізувалася необхідність вироблення магістральних ліній розвитку людства.

Однією з основних причин такого стану речей можна вважати крах біполярної моделі у сфері міжнародних відносин, внаслідок чого, на думку російського дослідника О.С. Маникіна, потрібно звернути увагу на такі моменти у царині міжнародної політики: відсутність аналогів механізмів зміни однієї моделі міжнародних відносин іншою, відсутність формально-юридичних документів стосовно розпаду біполярної моделі, невизначені терміни становлення

нової моделі, залежність світового процесу від однієї супердержави, цілий шквал регіональних криз, у ході яких поступово виробляється новий модус взаємовідносин основних центрів сили, формується нова структура системи міжнародних відносин.

Стало очевидним, що військова міць та велика територія держави ще не гарантує її процвітання та безпеку, для отримання переваги над іншими країнами значну роль відіграє виважена зовнішня політика та вдалий вибір союзників. Глобалізація змінює світ. Це вже не окремі держави та території, а єдиний світовий простір, тому закономірності його розвитку та функціонування мають бути переглянуті та скореговані відповідно до викликів сьогодення, конфлікти мають поступитися консенсусам. Актуалізується вироблення та досягнення компромісів, дотримання необхідного рівня міжнародного співробітництва, утримання «балансу сил».

Усе це спонукає людство замислитися над небезпеками й викликами стихійних міжнародних відносин і зв'язків, вказує на необхідність упорядкування останніх, віднайдення механізмів, що забезпечать більший рівень передбачуваності та керованості процесів, що розвиваються у світі, дадуть можливість уникнути небезпеки стихійних конфліктів, виявити закономірності, що діють у сфері міжнародних відносин, розглядати міжнародні відносини як

систему. Щодо міжнародних відносин, то системність означає такий характер довготермінових відносин між державами або групами держав, який включає в себе стабільність та взвезомозалежність, в основі яких лежить бажання досягнути визначеного, усвідомленого комплексу стійких цілей і де в тій чи іншій мірі присутні елементи правової регламентації основних засад міжнародної діяльності.

Аналіз публікацій

Розвиток досліджень міжнародних відносин представлений роботами У.Бека, Дж.Гелбрейта, Дж.Кейнса, П.Козловські, Дж.Колінгвуда, А.Тоффлера, С.Хантінгтона, Ф.Фукуяма та ін. Певні аспекти цієї проблематики розглядають російські вчені В.Іноземцев, М.Колесов, В.Медведев, Ю.Осіпов, Ю.Яковець та ін. та українські дослідники В.Андрущенко, В.Бєбик, А.Гальчинський, А.Кредісов, І.Кресіна, М.Михальченко, М.Павловський та ін.

Постановка мети

Мета представленої статті полягає у тому, щоб розкрити сутність трансформацій міжнародних відносин в період глобалізації.

Основний зміст

Система міжнародних відносин у XXI столітті складається з багатьох елементів – глобальних, регіональних, міждержавних, загальнополітичних та інших: організацій, військово-політичних блоків та альянсів, союзів держав, що засновані на економічних інтересах, інтеграційних об'єднань тощо. Для світової спільноти стала зрозумілою і загальноприйнятою істина про те, що основні зусилля сучасних держав мають бути спрямовані на стабілізацію системи міжнародних відносин, перетворення останньої на сталу норму міждержавних відносин. У цьому контексті стає актуальним процес становлення та подальшого укріплення єдиного світового господарства, оскільки ніщо так не шкодить світовій економіці (а разом з тим і світовій політиці) як нестабільність та кризи. Для системи міжнародних відносин стабільність означає, що система та її складові елементи мають достатню міць та гнучкість для того, щоб уникати будь-якого зіткнення великих держав, вирішувати суперечливі питання шляхом переговорів або, в крайньому випадку, залишати ці суперечки в межах локальних конфліктів на периферії системи.

Проте, кожна система відчуває вплив не лише стабілізуючих, а й дестабілізуючих факторів. По відношенню до системи міжнародних відносин таким дестабілізуючим фактором можна вважати ідеологічний фактор. З ним потрібно рахуватися, але закликати до деідеологізації міжнародних відносин, які досить часто зустрічаються у політологічній літературі (особливо, російській), також не можна вважати стратегічно вірними, оскільки ідеологічний фактор завжди був і буде присутній у царині як світової політики, так і міжнародних відносин. Як зауважує В. Відеман: «Сьогодні західні політичні та соціальні еліти, а також найбільш освічена частина середнього класу, усвідомили – вільно чи не вільно – що в умовах галопаючого науково-технічного прогресу є безперспективним триматися за ідею національних держав – це пережиток суспільних відносин класо-

вого індустріального суспільства епохи модерну. Століття постмодерну, яке починається, це століття «Новітньої історії» – яке ставить перед людиною абсолютно нові завдання, що пов'язані з наслідками інформаційної революції, неймовірною правовою та духовною емансипацією особистості і космополітизацією суспільного життя, що обумовлена зростаючою мобільністю праці та капіталу» [1].

Наступним дестабілізуючим фактором постає націоналізм, для якого ідея системності у міждержавних відносинах взагалі неприйнятна, оскільки домінуючими для політиків націоналістичної спрямованості оголошується інтерес власної держави, відповідно, відкидається необхідність визнання правомірності та законності інтересів інших держав.

Ще один дестабілізуючий фактор – експансіонізм, який може здійснюватися у різних формах – територіальній, економічній, торговій, культурній, психологічній тощо.

Таким чином, система міжнародних відносин, як і будь-яка інша система виникає, розвивається, має фазу кризи, після якої настає фаза розпаду. Щоб подолати фазу кризи, світова спільнота змушена будувати нову модель міжнародних відносин, враховуючи реалії та вимоги глобалізованого світу, використовуючи таланти та можливості основних політичних акторів.

Головним політичним актором як у минулому, так і сьогодні була і залишається держава – форма політичної організації соціуму, наділена певними ознаками та функціями, яка має певні інтереси та цілі, боротьба за досягнення яких необхідно призводить до створення міжнародних союзів та альянсів, або до утворення конфліктних ситуацій, розв'язання яких лежить у вимірі міжнародного політичного простору. Визначення держави головним елементом міжнародних відносин пояснюється тим, що останні – це перш за все відносини саме між державами, проте не виключаються із поля зору і соціальні групи, і окремі індивіди.

Залежно від ролі, яку виконують держави у сфері міжнародних відносин, визначають такі поняття як «держава-гегемон» та «велика держава», причому при визначенні останньої головним критерієм оголошується особлива роль даної держави на арені міжнародних відносин і її сукупна міць, масштаби інтересів, а також вплив на розвиток світової політики, проте «клуб великих держав» в різні історичні епохи включав різних членів. «Державна-гегемон» характеризується прагненням до накопичення могутності у різних сферах, проведення активної зовнішньої політики перш за все по відношенню до держав, які є безпосередніми сусідами по регіону.

Усе вище наведене пояснює, чому сьогодні категорія «державний інтерес» перетворюється на своєрідний бренд, яким зараз оперують практично усі політики незалежно від національної чи партійної приналежності. Під державними інтересами мається на увазі така сукупність довгострокових програмно-цільових установок (військових, економічних, пропагандистських та ін.), реалізація яких гарантувала б державі збереження суверенітету та безпеки.

У понятті «державні інтереси» прийнято виділяти наступні складники – стратегічні, політичні, економі-

чні, правові, ідеологічні інтереси, важливість та значимість яких у загальному комплексі державних інтересів визначається потребами та умовами відповідної історичної ситуації.

Недержавні органи та структури також постають активними суб'єктами міжнародних відносин і поділяються на дві групи – субнаціональні (діють всередині держави) і наднаціональні та транснаціональні (діють на міждержавному рівні). До перших прийнято відносити індивідів та соціальні групи, а до других – міжнародні формалізовані об'єднання (НАТО, ООН, Ліга арабських держав тощо), міжнародні режими, міжнародні організації функціонального призначення (СВФ, Світовий банк, МАГАТЕ, Інтерпол тощо), неурядові міжнародні організації і транснаціональні корпорації.

Досить довгий час аналіз міжнародних відносин зводився до дослідження так званої біполярної системи, яка тримала увесь світ на межі ядерної катастрофи, поставала ключовим актором на світовій політичній арені і була заснована на глобальному протистоянні двох наддержав.

Панування біполярної системи призвело до утворення так званого «паритету страху», оскільки і СРСР, і США розуміли, що розпочати термоядерну війну все одно, що здійснити самогубство, – переможців у такій війні вже не буде, саме тому світ перебував у відносно стабільному стані, запорукою якого був страх перед можливою загибеллю.

«Зі зникненням комуністичного режиму і Радянського Союзу, що був його творцем і авангардом, світ втратив альтернативний варіант суспільного устрою, характерними рисами якого були примус та «ретрансльована» свідомість... Яким би конфронтаційним, а деколи і агресивним не був радянсько-комуністичний варіант міжнародних уявлень про суспільний устрій, проте протягом 40 років він був одним з його основних зразків – його або повторювали, або боролися з ним. Разом з втратою цієї моделі «другого світу невблаганно відпала гетерогенна модель «третього світу»... Після цього відкрився шлях для протистояння всередині самого світу, який характеризується ринковою економікою та демократією. Несподівано він зміг зайняти світову арену, яка звільнилася, як єдиний надійний та широко використовуваний зразок» [2].

Руйнація біполярної системи породила низку проблем, оскільки намагання США побудувати однополярну систему з власним домінуванням не увінчалися успіхом. З розпадом біполярної системи виникла проблема врегулювання кризових ситуацій та конфліктів у царині міжнародних та міждержавних відносин, оскільки раніше це було проблемою, яку переважно вирішували дві супердержави, то тепер у цьому процесі так чи інакше мають бути задіяні практично всі великі держави, тобто світ стає все більш взаємозалежним. «Однополярна система не є певною констатацією того, що вже відбулося. Насправді вона є системою «виробництва» світу, якого ще ніколи не було. Цю завдань цього «виробництва», технологічний цикл якого мабуть уже є включеним, входять, по-перше, демонтаж всіх великих держав, що не вписуються в однополярну систему, тому, що вони зберігають здатність відстоювати свій

національний суверенітет або меншою мірою окреслювати межі гегемоністичних втручань, а по-друге – організація такої інфраструктури влади, яка би зводила зовнішні та внутрішні відмінності до мінімуму і дозволила б вирішувати світові проблеми базуючись на пріоритетах «світового гегемона»» [3].

Сучасний світ вже не прийме біполярної системи, так само приречена на загибель і монополярна, яку в останні десятиліття минулого століття намагалися створити США, скориставшись стрімким розпадом Радянського Союзу. Світова спільнота орієнтована на створення багатополярної системи, яка поступово перетворюється на реалію сьогодення.

Міжнародні відносини, їх сутність та перспективи особливо активно почали досліджуватися у другій половині минулого століття, коли розроблялися проблеми структурування міжнародних відносин, аналізувалося співвідношення сил на світовій арені, розглядалися соціологічні, антропологічні та психологічні аспекти міжнародних відносин та їхній вплив на зовнішню політику держав. «Проблеми глобалізації, тероризму як нелегітимного насилля, багатих та бідних країн неможливо вирішити без філософського осягнення справедливості, питань моралі у міжнародних відносинах, суверенітету, війни та миру, загальнолюдських цінностей, перспектив відвернення політизації цивілізаційних відмінностей або зіткнення цивілізацій» [4].

У дослідженні природи та характеру міжнародних відносин найбільш авторитетними вважаються три парадигми:

– реалізм/неореалізм (Г. Моргентау, Р. Арон, К. Уолц, Б. Бузан, Р. Греко, Дж. Міршаймер та ін), заснований на розумінні міжнародної політики як об'єктивної реальності, яка де термінується набором так званих «раціональних факторів» – військовим потенціалом, економічним потенціалом, державними інтересами. Ідейний гурт політичного реалізму Г. Моргентау сформулював концепцію світової політики або «балансу сил». Він переконував, що міжнародна політика – перш за все боротьба за владу і лише держави володіють достатніми ресурсами для здійснення такої боротьби, отже вони і є головними політичними акторами, а головним показником національної міцї оголошувалася військова сила, яка й визначала місце держави у світовій ієрархії;

– лібералізм/неолібералізм (Р. Коохейн, Дж. Най, М. Ніколсон, М.–К. Смуте, Ч. Ліпсон, С. Стрендж);

– неомарксизм (І. Валерстайн, С. Амін, Р. Кокс, М. Рогальски, Ф. Кардозо, Т. Фалето), який розробляв тезу про несиметричний характер взаємозалежності сучасного світу, про експлуатацію та пограбування індустріальними державами слаборозвинених країн, що призводить до нерівномірного розвитку країн.

Але останнім часом активно розвиваються інституціоналізм, транснаціоналізм, постмодернізм, конструктивізм. Набирає обертів дискусія між неореалізмом та неолібералізмом, які виростають на ґрунті попередніх парадигм, тому варто проаналізувати сутність реалізму та лібералізму у тлумаченні сутності міжнародних відносин.

Теорія політичного реалізму зазвичай пов'язується з ідеями Г. Моргентау, який, як уже зазначалося, аналізував баланс сил та його вплив

на геополітику, тоді як неореалізм або структурний реалізм, представлений ідеями К. Уолта, котрий пропонує замість «баланса сил» розглядати «баланс загроз», намагається довести значення не лише військової сили, а й економічних, комунікаційних, наукових, виробничих, інформаційних чинників при боротьбі держав за владу та вплив на світові політичні процеси. Теоретики неореалізму стверджують, що головне джерело світової політики і різноманітних міжнародних конфліктів варто шукати у жорсткому стримуючому впливі структурних обмежень міжнародної системи.

Представники політичного реалізму відстоюють тезу про анархічну природу міжнародних відносин, на підтвердження чого наводяться такі аргументи: протягом усієї історії людству так і не вдалося створити єдину правлячу структуру, розпорядження якої були б обов'язковими для виконання усіма державами; для захисту та відстоювання своїх інтересів кожна держава має розраховувати перш за все на себе, на свої власні можливості та ресурси. Головним змістом в раціональній теорії, яка досліджує міжнародні відносини, є вивчення міждержавних конфліктів та війн, а її центральною проблемою – проблема безпеки. При цьому безпека перш за все розглядається в її військово-силовому та державно-центристському вигляді.

Варто зазначити, що політичний реалізм особливо актуалізувався в період панування біполярної системи у міжнародних відносинах, тому після її демонтажу втрачає свої позиції, поступаючись ліберальній парадигмі. Її представники зосереджують увагу на відсутності примусової сили у міжнародних відносинах, і вважають це причиною того, що міжнародна система є анархічною у вимірі панування та підкорення. Наприклад, А. Вендт вважає, що первинність ідей і можливість досягнення балансу інтересів ілюструє, що анархія – це наслідок політики самих держав, тому анархічність міжнародних відносин не має докорінної відмінності від внутрішньої суспільних відносин. Правила гри на міжнародній арені (як формальні, так і неформальні), обмежують міру анархії у різних зонах ризику, забезпечують можливість та регулярність відносин ділового партнерства та співробітництва, тобто ідеї співпраці стають більш популярними та задіяними, ніж класичні погляди реалістів на конфлікт та конфронтацію.

У рамках неоліберальної парадигми здійснюється аналіз нової «постміжнародної» (Дж. Розенау) політики, орієнтованої на нові принципи та форми контактів між різноманітними політичними акторами. У рамках цієї парадигми отримує визнання існування не лише традиційного світу міждержавних відносин, а й іншого, «поліцентричного» світу, що характеризується непередбачуваністю, хаотичністю, зміною форм ідентичності (інколи навіть викривленням) сталих форм ідентичності, появою нових центрів міжнародного впливу, «розщепленням» базових структур «пост міжнародних» відносин між етатистським та поліцентричним світами, які не можуть примиритися один з одним, хоча й впливають один на одного.

Дещо призабутий марксизм, перетворившись на неомарксизм, також здійснює критику реалізму, репрезентуючи світ як глобальну систему найрізнома-

нітніших економік, суспільств, ідеологій, держав, культур за допомогою двох базових понять – «світ-система» і «світ-економіка».

Сучасне капіталістичне суспільство споживає значно більше соціального капіталу, ніж виробляє його. «Капіталізм вимагає нових моральних настанов, котрі економіка сама по собі виробляти не може. Виродження цінностей трудової аскези, солідарності і довіри до економічної діяльності є явним симптомом виснаження духовних енергій, які живили господарські практики і породжували інституційне середовище для розвитку продуктивного капіталізму. Вже не пуританська модель чесної праці, а ідеологія фінансового успіху визначає поведінку людей, які перетворилися на економічних суб'єктів» [5, с. 423].

Світ-економіка, на думку неомарксистів, не може існувати без лідера, який би примушував усіх визнавати та діяти за її правилами та вимогами. Цю роль останніми десятиліттями прагнуть утримати США, тому міжнародні відносини стають залежними від політики США. Саме тому подальший розвиток та напрямок міжнародних відносин має визначитися прагненням та здатністю «країн периферії» розірвати нав'язані їм стратегічні умови розвитку не лише в сфері міжнародних, а й внутрішніх проблем.

Як бачимо, представники кожної парадигми прагнуть здійснювати вплив на практику міжнародних відносин як на державному, так і недержавному рівнях. Окрім того, спостерігається взаємовплив парадигм, наслідком чого стає зміна або корегування теоретичних положень і неореалізму, і неолібералізму, і неомарксизму.

Значного розповсюдження отримали останнім часом концепція «кінця історії» Ф. Фукуями, яка проповідує триумф західних цінностей та виступає за розповсюдження плюралістичної демократії, стверджуючи, що демократична орієнтація держави є домінуючою зовнішньополітичною змінною, а демократія має універсальний характер. Згідно з концепцією Ф. Фукуями, у лібералізму не існує більше ідеологічних конкурентів після провалу фашизму та комунізму, проте в самому ліберальному суспільстві існують суперечності, які неможливо вирішити – релігія і націоналізм. Якщо релігійна доктрина приваблива лише для країн мусульманського світу, то з націоналізмом справа складається дещо по іншому, оскільки значна кількість конфліктів породжені націоналізмом. «Обидві жажливі світові війни цього століття були породжені націоналізмом у різних його проявах; якщо ці жажіття якимось чином були погашені у післявоєнній Європі, то вони все ще надміру сильні у «третьому світі». Націоналізм являв собою загрозу для лібералізму в Німеччині, він продовжує загрожувати йому в таких ізольованих частинах постісторичної Європи, як Північна Ірландія» [6].

Цікавою є і концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона, що застерігає людство стосовно загрози з боку мусульманської та конфуціанської цивілізацій, тому західним країнам потрібно пам'ятати, що саме «зіткнення цивілізацій» перетворюється на домінуючий фактор світової політики, а лінії між цивілізаційними розломів стають зонами сучасних регіональних конфліктів. Ці концепції споріднені тим, що кожна з них малює «образ ворога», тобто усіх тих,

хто заперечує необхідність уніфікації стилю життя та мислення за західним зразком, віддаючи перевагу або власним національним, або цивілізаційним особливостям.

Важливою видається і футурологічна теорія Е. Тоффлера, який переконаний у співіснуванні трьох суперцивілізацій – аграрної, індустріальної, постіндустріальної. З припиненням «холодної війни» залишилося близько двадцяти країн «другої хвилі», які прагнуть отримати доступ до військових технологій «третьої хвилі», тому США та найрозвинутіші країни Західної Європи мають приготуватися до можливої участі у різноманітних військових операціях – від громадянських війн та конфліктів низької інтенсивності до участі у війнах «третьої хвилі» з використанням найновітніших технологій.

Своєрідною модифікацією Тоффлерівської теорії видається концепція «комбінованої структури» японського вченого А. Танкі, згідно з якою пост біполярний світ, який представляє собою реалію сьогодення, уявляється трьохшаровою сферою, шари якої взаємодіють і визначають фактичне положення учасників міжнародної системи відносно один одного. Світ одночасно є одно- (США володіють абсолютною сукупною перевагою над усіма іншими країнами), трьох- (існують три економічні поліси – США, Японія, Німеччина) і п'ятиполярним.

Висновки

На межі останнього десятиліття минулого століття людство пережило цілу низку кардинальних подій, які змінили не лише геополітичний образ світу, а й довели необхідність глобальних змін у вимірі зовнішньої політики та у системі міжнародних відносин.

На жаль, не виправдалися оптимістичні прогнози стосовно того, що руйнування Берлінської стіни призведе до об'єднання Східної та Західної Європи на основі всезагальних людських цінностей, а світова спільнота у своєму функціонуванні буде керуватися принципами взаємодопомоги та співпраці. Натомість, людство стикнулося з новими, інколи абсолютно несподіваними реаліями – розпад СРСР та виникнення цілої низки незалежних держав, поглиб-

лення етнічних протиріч, стрімке поширення та значні масштаби міжнародного тероризму, підлив усієї попередньої структури міжнародної безпеки.

З розпадом СРСР руйнується біполярна модель у міжнародних відносинах, зникає усталений баланс сил на світовій арені, тому практично всі країни змушені адаптуватися до нових умов світового співіснування, коли відпала необхідність приєднання до одного з ворогуючих блоків, відкрилася можливість розробляти і проводити самостійну політичну програму. Різно змінилася ситуація у Європі, де виникла регіональна супердержава – об'єднана Німеччина, а в Азійсько-Тихоокеанському регіоні претендентом на глобальний контроль виступила Японія, реальним конкурентом якої вже через десяток років стане Китай. Отже, конфігурація сил та інтересів на світовій арені постійно змінюється, що актуалізує не лише вироблення нової моделі міжнародної співпраці, а й світоглядного її обґрунтування, переосмислення сутності міжнародних відносин на сучасному етапі, урахування зміни ролі держави та впливу інших нетрадиційних учасників міжнародних відносин.

Сьогодні як ніколи важливо не лише критикувати різні теоретичні підходи та традиції, а й переглядати накопичені знання, враховувати різні теоретичні позиції, створювати нові моделі світової співпраці.

Список літератури

1. *Видеман В.* Модерн и Постмодерн: от социальной кооперации к диктатуре индивидуализма. Режим доступу: <http://www.imperativ.net/imp12/el2003.html>
2. *Гастейгер К.* Основные черты будущей мировой политики // *Международная политика*. Вып. 8., август 1999. Режим доступу: <http://www.deutschebotschaft-moskau.ru/bibliothek/internationale-politik/1999-08/article02.html>
3. *Котенко Ю.И.* Политика в условиях глобализации. Режим доступу: <http://intellectuals.ru/cgi-bin/proekt/index.cgi?action=ps&step=public&id=id18>
4. *Философия* международных отношений: есть или должна быть? Режим доступу: <http://www.intertrends.ru/four.htm/>
5. *Льїн В.В.* Фінансова цивілізація / В.В. Льїн. – К.: Книга, 2007. – 528 с.
6. *Фукуяма Ф.* Конец истории. Режим доступу: <http://lib.guru.ua/POLITOLOG/FUKUYAMA/>

Т.А. Пода

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЧАСТЬ МИРОВОЙ ПОЛИТИКИ

В статье анализируется сущность международных отношений, их трансформация на современном этапе, анализируются основные парадигмы исследования природы и характера международных отношений.

T. Poda

INTERNATIONAL RELATION AS THE BASIC PART OF WORLD POLICY

The article analyzes the assence of international relations, its transformation in modern world. The basic paradigm of nature and character of international relations are reveiled.

УДК 31637:111.32

Є.В. Сідоріна, аспірантка

ФІЛОСОФІЯ АНТРОПОЛОГІЇ І СІХАСТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена висвітленню антропологічних перспектив філософського осмислення ісихастської практики.

Вступ

У сучасній філософії, поряд із процесами деантропологізації, зростає інтерес до пошуку шляхів побудови нового образу людини. Адже останній ме-

тодологічно надасть відповідь на питання про призначення і обов'язок людини, допоможе переосмислити її місце в світі.

Християнська теологія закладає основу особис